

Informationssøgning

Kildetyper

Internettet

Du har sikkert allerede søgt en del information på internettet, men måske har du ikke været så opmærksom på, *hvordan* du søger på internettet. Søgmaskinen google er ikke en emnebaseret, men nærmere en ordbaseret søgemaskine, hvor det du får frem er hjemmesider, hvor det søgte ord indgår. Du skal være meget opmærksom på, at der ikke er foretaget en kvalitetsvurdering af de viste links og hjemmesider!

Udover Google findes der flere online-leksika, blandt andet www.denstoredanske.dk og da.wikipedia.org. Forskellen på disse to meget anvendte sider er, at "*den store danske*" er underlagt en vis kildekritik og videnskabelig dokumentation, mens Wikipedia er en såkaldt åben side, hvor alle der har lyst kan skrive indlæg, uanset om de har forstand på emnet eller ej. Derfor er det yderst vigtigt, at du i din søgning forholder dig kritisk til de kilder, du finder frem til.

Når du har brug for at søge information til et skoleprojekt, kan du også finde meget nyttig information på www.emu.dk. Denne side er specielt udviklet til brug i undervisningen, og det materiale, du finder på siden, er til en vis grad underlagt krav om troværdighed.

Når du søger på internettet, er det ikke nok bare at skrive det ord eller det emne, du vil søge på i søgemaskinens søgefelt. Ofte vil du opdage, at du får alt for mange hits på links og hjemmesider, og det er en uoverskuelig opgave at gennemse alle disse. Derfor er det godt at kende forskellige søgetips, som du kan bruge på de fleste søgemaskiner.

Hvis du vil være sikker på, at et bestemt ord optræder på de hjemmesider, du får frem ved søgningen, skal du skrive "+" foran søgeordet, og hvis du søger et bestemt navn eller en bestemt sætning, skal du sætte anførselstegn omkring sætningen, eksempelvis "overvægtige børn".

Vil du søge på en sætning eller et navn, men ikke kan huske det hele, skal du bruge "*" i stedet for det, du ikke kan huske, så fx "Anders Lund Madsen" bliver til "Anders * Madsen". Husk, at anførselstegnene stadig skal være omkring søgeordene. Hvis du derimod har et ord, som du ikke vil have med i søgningen, skriver du "-" foran ordet.

Dit emne kan være så bredt, at det er lige meget, hvilke af dine søgeord der optræder i dine hits, og så skal du skrive "OR" mellem søgeordene, fx "mineraler OR kalk OR salte".

Biblioteket

På biblioteket er alle bøger ordnet efter et bestemt nummersystem. Det gør det nemmere at finde bøger inden for bestemte faggrupper og dermed temaer/emner, hvilket du ofte vil få brug for.

På de fleste biblioteker kan man finde information om praktisk taget alt. Derfor kan det godt betale sig for dig at bruge en time på at finde ud af, hvordan biblioteket er indrettet. Det betyder, at du i fremtiden sparer tid på at finde den rette bog eller artikel.

På alle offentligt tilgængelige biblioteker findes en biblioteksbase, hvor du kan søge på alle ord i titlen, forfatter eller emneord, og det foregår via bibliotekets hjemmeside. Hvis du ikke kan finde en brugbar bog om emnet, kan du søge på www.bibliotek.dk, hvor du kan finde alt, hvad der er udgivet i Danmark og er placeret på danske biblioteker. Det kan også være artikler, der har været offentliggjort i danske dag/ugeblade og tidsskrifter. Du kan bestille alt det materiale, du har fundet på www.bibliotek.dk til afhentning på dit lokale bibliotek. Måske har din egen skole en bibliotekar, som kan hjælpe dig, ligesom

mange videregående uddannelser har eget bibliotek, hvor du har mulighed for at finde mere fagspecifik litteratur om dit emne.

Søgestrategier og søgemetoder

Du kan søge informationer om et emne på mange forskellige måder. Det afhænger i høj grad af, hvad du skal bruge den indhentede information til. Uanset formålet med informationssøgningen er det vigtigt, at du starter med at definere emnet. Det gør du ved at finde nogle beskrivende emneord, som du kan bruge i informationssøgningen.

Når emnet er defineret, kan du starte informationssøgningen på tre måder:

Den usystematiske metode. Dette er en metode, hvor du leder på må og få på internettet eller på biblioteket. Måske finder du det helt rigtige, men du kan også være uheldig og lede længe uden at finde noget som helst brugbart.

Ekspertmetoden. Du kontakter en ekspert eller en bekendt, der ved noget om emnet. Måske ved din lærer noget om emnet.

Den strukturerede metode. Du strukturerer din søgning, hvor du kan benytte interessante litteraturhenvisninger fra en bog eller en artikel til at komme dybere ind i emnet og dermed få flere og flere litteraturhenvisninger. Den systematiske søgning starter med en grundig analyse af emnet. Her er det ikke nok at brainstorme over emneord – du skal analysere emnet så grundigt, at du er opmærksom på alle aspekter af det. På den måde får du det fuldstændige overblik over relevant litteratur fra biblioteket eller internettet, og du kan udarbejde en litteraturfortegnelse, der dækker næsten alt inden for emnet.

Metoder til kildekritik

Ud over at finde information om det emne, du skal arbejde med, er det også vigtigt, at du forholder dig kritisk til denne information. Hvor har du informationen fra? Er det fra en dokumentar på TV, en artikel fra avisen, noget du selv har oplevet eller er det blevet fortalt af andre, fra en lærebog eller noget helt andet? Uanset hvor du har din information fra, skal du selv kunne tage stilling til, om materialet er brugbart. Her skal du blandt andet se på, hvor materialet kommer fra, altså hvem/hvad kilden er.

Derudover er det vigtigt at være opmærksom på, *hvorfor* kilden har leveret materialet. Her skal du være ekstra opmærksom på, at materialer der lægges på internet som regel ikke er underlagt nogen form for kontrol. Modsat kan du for de fleste bøger og rapporter og videnskabelige artiklers vedkommende regne med, at udgiveren har sikret sig, at materialet er troværdigt. Du skal altså uanset mediet være opmærksom på en række ting og forholde dig kritisk. Du skal blandt andet også være opmærksom på afsenderens interesse i at få udgivet sit materiale, fordi det kan være orienteret mod en bestemt interessesfære. Fx kan du ikke regne med, at forskellige miljøorganisationers hjemmesider kun indeholder objektive fakta om klimaforandringer, dyrevelfærd mv. De er naturligvis farvet af organisationens syn på emnet. For at sikre dig, at du får stillet alle de kritiske spørgsmål til en kilde, kan du bruge disse fem spørgsmål i en troværdighedsvurdering:

Troværdighedsvurdering af kilder

HVAD er kilden?

- skriftlig (fx website, bog, artikel, brev, statistik, meningsmåling)
- mundtlig (fx tv-klip, film, YouTube, fortælling, foredrag)

HVOR og HVORNÅR kommer kilden fra?

- nye eller ældre informationer?
- er kilden tæt på hændelsen/emnet?

HVEM er ophavsmand til kilden?

- er kilden kvalificeret?
- er kilden direkte involveret i emnet
- har kilden en interesse i at udtrykke en bestemt holdning
- har kilden særlige økonomiske, politiske eller religiøse interesser?

HVAD er hensigten med kilden?

- at underholde?
- at generere trafik på et website?
- at tjene penge til ophavsmanden?
- at informere objektivt?
- at dokumentere et forløb så oprigtigt som muligt?
- at overbevise en målgruppe?

Videnshierarkiet

Kildehenvisning

Når du har fundet en god kilde og vil anvende den i dit skriftlige arbejde, er det vigtigt, at du sørger for at angive kilden korrekt. Det handler både om at skrive kilden ind i teksten på den rigtige måde, og at sørge for, at ophavsretten ikke bliver krænket. Der er både økonomiske og juridiske regler omkring ophavsret, men når du skriver skoleopgaver, handler det mest om at sikre, at du ikke udgiver noget for at være dit arbejde, hvis det reelt kommer fra en kilde. Det er nemlig plagiat!

Plagiat er at inkludere en andens tekst uden at bruge præcise kildehenvisninger. Dermed får du andres arbejde til at fremstå som dit eget.

Særligt for en redegørelse

Når du skriver et redegørende afsnit, skal du være særligt opmærksom på at angive kilder. Selv om du ikke kopierer kildeteksten ord-for-ord men forklarer og redegør med dine egne ord, vil indholdet af din tekst i stort omfang være baseret på kilden.

Tommelfingerregel:
Omformulering uden kilde = plagiat.

Vær særligt obs på:

Citater skal altid omkranses af citationstegn og en fodnote med angivelse af kilden.

Omskrivninger fx af forklaringer i fagbøger skal have en fodnote med angivelse af kilden.

Gengivelser af videnskabelige facts, teorier og modeller skal have en fodnote med angivelse af kilden.

Illustrationer og billeder skal fremgå af en separat liste over illustrationer med kildehenvisninger

Der er mange forskellige måder at skrive fodnoter og litteraturliste på afhængigt af faglig branche, kultur og akademisk niveau.

I må gerne bruge funktionen i Word (eller andre tekstbehandlings-programmer).

I må også gerne selv skrive litteraturlisten fra bunden.

Her er nogle grundregler:

- I alt videnskabeligt arbejde, skal man til enhver tid kunne finde kilderne! Derfor skal en litteraturliste kunne fungere uafhængigt af internettet. Hvis du bare indsætter et link til kilden, så vil linket på et tidspunkt holde op med at være aktivt, og kilden vil ikke længere være tilgængelig. Et link indsættes kun i litteraturlisten som en slags ekstra service til læseren - og fordi websites opdateres ofte, skrives dato for anvendelsen.
- **Litteraturlisten** skal altså indeholde de data, der er nødvendige, for at kunne finde kilden på den gammeldags måde, fx **forfatter/afsender, titel, forlag/udgivelsessted og årstal**.
- Litteraturlisten skal opstilles på en overskuelig måde og kilderne skrives alfabetisk efter forfatterens efternavn (eller afsenderen).
- **Fodnoten** bruges det sted i opgaven, hvor du anvender kilden. Her skriver du en henvisning til kilden (som den er oplyst i din litteraturliste) og angiver også et specifikt sted i kilden, fx: **Efternavn/afsender, årstal + et sted i kilden (sidetal/kapitel/afsnit/tidsangivelse)**
- Litteraturlisten placeres efter opgaven (men før evt. bilag).
- Illustrationer har deres egen nummererede kildeliste, der er placeret efter litteraturlisten.

Se eksempel på næste side

(eksemplet er lidt kunstigt fordi der er mange kilder på få linjer)

Fiktivt citat fra en opgavetekst:

"Krige har altid haft en stor betydning for Danmarks udvikling og identitet¹. Men krigen i 1864 har en særlig status² når det gælder påvirkningen af vores kultur³."

Fodnoten nederst på samme side

¹ Meir, 2022, kap.1.4

² Jørgensen, 2020

³ DR, 1800-tallet på vrangen, 2007 (0:28)

Sådan skrives kildeangivelsen
i fodnoten

Litteraturlisten bagerst i opgaven

DR: "1800-tallet på vrangen", dr.dk, 2007, sæson 2, afsnit 1, "Krig, kolera og forhadte kvinder, 1850-1864."
https://www.dr.dk/drtv/serie/1800_tallet-paa-vrangen_65894 (anvendt 08.02.23)

Jørgensen, Claus Møller, "Fra enevældig helstat til nationalstat, 1814-1914", Danmarkshistorien.dk, Aarhus Universitet, 2020
<https://danmarkshistorien.dk/perioder/fra-enevaeldig-helstat-til-nationalstat-1814-1914/national-konflikt-krig-og-neutralitetspolitik>
(anvendt 09.02.23)

Meir, Jeppe Bæk m.fl.: "Krigens historie", Systime.dk, 2022, kap.1

Sådan skrives
kilderne i
litteraturlisten